

quant més ells, que havien rebuda tota la *brescha!*» (*Sermons* 1, 146.16); «lo buch o colmena --- les *bresques*: favus; fer *bresques*: fingere favum», OPou (*TbPu.*). No sé ben bé en què consistia el *joch de brescha* prohibit a Mallorca l'any 1395 (*BSAL* VII, 36a), però com que la idea es presta a comparacions, no és gens improbable que es tracti en el fons del mateix mot (car *brisca* i *gresca* són mots de forma o d'edat ben diferent). Avui és un mot d'ús general en tot el territori de la llengua, i pronunciat pertot amb el timbre que hi ha pres la *i/Ē* del llatí vulgar: *brĕskā* en el cat. oriental i fins al Priorat (Gralalops, 1936), i en els pobles d'Eivissa (*sā brĕskā das řuskā* a St. Josep, 1963; Pz. Cabrero), *brĕskās doz búks* en el Port d'Andratx (1964), *brĕska* a Cardós i Vall Ferrera (1932.4) i en valencià (MGadea, *T. del Xè* III, 20).

Es comú amb la forma de l'oc. ant. *bresca*, i general encara des del Bearn fins als Alps del Delfinat (Barcelona, Briançon, *brĕissa*, *breicho*), i des de la Vall d'Aran fins a l'Alvèrnia i el Baix Llemosí; té especial interès el masculí *bresc* de l'Aude amb el sentit de 'rusc' (també fprov. *brĕsō* id., Aosta, Terres-Froides, etc.). En francès del Nord un mot succedani, *rayon*, se li ha superposat modernament [1538] i en gran part del territori [del germanisme *ree*, que ja es troba en francès antic, i que potser es va imposar en el francès parisenc i normal gràcies a la seva aparent connexió amb *rayon* 'raig'], però *bresche* s'hi troba també des dels orígens de la llengua, i ha restat l'expressió viva en tots els parlars de l'Oest, del SE, i de Bèlgica (*FEW* I, 535-6). És el mot que tenim també en aragonès, documentat allí sovint i amb caràcter autòcton, des de 1403, i en fonts morisques del S. XVI i més tard, fins avui; i en manca algun testimoni en castellans de l'O. (Villasandino) però allí sembla ser un provençalisme poètic, car el ll. FAVUS sembla haver estat sempre el mot occidental hispànic, i el que el castellà modern va substituir pel mot secundari *panal* (*DCEC* I, 516).

En canvi en basc, i fins en els parlars castellans de Navarra, el nostre mot ha tingut molta difusió, si bé en formes que revelen en gran part una forta influència del sinònim d'origen llatí *abai* continuador del ll. FAVUS: *abaraska* a Guipúscoa, *aberaska* també guip. i a-nav., si bé també hi ha *bereška* en els mateixos i en labortà, que sembla reflectir només el nostre mot (un intermedi *beraska* a part del guip. i del b-nav.) i *breska* a tots els dialectes bc-fr. i algun tros del guip., si bé en certs punts del b-nav. ja no és la bresca pròpia sinó «résidu des alvéoles de cire égouttées» (Schuchardt, *BhZRPb.* VI, 31, cf. Azkue, Salaberry i GdDiego [*Contr.*, 38]); en part també hi pogué contribuir un mot gascò *barràs* «résine brute séchée contre le pin», Moureau, *Le Patois de la Teste*, costa Sud de la Gironda, que ens interessa bastant (fins i tot si hi intervé la influència d'algun mot diferent): el nostre mot també pogué intervenir en la seva gènesi, majorment tenint en compte que «ramasser le barràs» es diu allí *barresà*, detall que assenyalem sense poder-lo aclarir del tot.

El que és clar és que en l'aragonès de Navarra té bona extensió una forma inseparable del nostre mot i prolongació del mot basc: *briesca*, usual a Estella, Sangüesa i la Ribera navarresa de l'Ebre. Iribarren fins afegeix que hi ha parlars castellans allí que usen una forma *brisca*: com que diu que són de mes al N., i per tant ja serien cap al límit de les dues llengües, això li dóna un gran interès, car s'ha dit que les formes del basc no poden ser molt antigues, per tal com el basc conserva com a *i* la *i* en els seus mots d'origen llatí quan hi entrenen des dels primers segles de la romanització d'Espanya (*kirista* 'cresta'); doncs ens tempta admetre que aqueix *brisca* sigui una forma heretada del basc local d'una comarca navarresa; això indicaria, doncs, que el mot ja circulava en els Pirineus occidentals almenys en el baix Imperi, i acabaria d'assegurar que l'ètimon tenia la forma *BRISKA* i no *BRESKA*; la força d'aquesta variant local, però, és ben incerta, car la variant *briesca*, amb ultradiftongació, més aviat és indicatiu del contrari: segurament ultracorreció sigui de la forma basca sigui de la forma aragonesa-gascona-catalana. En canvi, també és possible que *brisca* surti del més estès *briesca*, tal com cast. *prisco* de *priesco*.

Encara que no en italià normal, el mot té gran extensió en parlars esparsos al llarg d'Itàlia, car ni en el N. no sembla formar una àrea contínua, i abunda més en el S. que en el centre, si bé es troba també en algun punt de la costa lligur i fins de la costa toscana (Viareggio). Poc en els Alps (tanmateix Valsesia, en els piemontesos, i a la Valtellina), i tirant cap a l'Emília: Bolonya, Reggio, Màntua, Ferrara i lombard antic; també molts paratges del mezzogiorno (Calàbria, Iripino, N. d'Apúlia), i amb molta extensió a Sicília i Sardenya: en general en la forma *bresca*.¹ Hi ha *i* en alguna, sic. *vrisca*, *br-*, cal. *brischia*, però com que això ve a coincidir amb l'àrea siciliana i calabresa que fonen les dues vocals, tancant la *é* en *i* (i també hi ha *breschia* a part de Calàbria), ni aquesta *i* ni la d'una part de les antigues formes del N. (justament alguna d'elles és de les de significat poc apte) no ens ensenya gran cosa sobre la forma originària. Les de Sardenya sí que podrien guiar-nos (campid. i log. *brĕska* ML. Wagner, *Das ländl. L. Sd.*, 84), però aquestes poden ser manlleus del català.²

Pel que fa, doncs, a la comparació dialectal, ens quedem amb pocs indicis que suposin una extensió antiga del mot fora dels límits del català, dels Pirineus, dels dos grans dominis lingüístics de França i de alguna part d'Itàlia, potser només en el Nord. I també ens quedem sense una base que ens assegurí amb tota certitud si el mot originari tenia *ε* o *ī*. Això últim, en conjunt, és la disjuntiva més versemblant. Però documentació llatina tampoc no n'hi ha de prou antiga.

Per dir-ho així, cal una màniga molt ampla per parlar d'un ll. *BRISCA*. I només Wartburg sembla que ho doni a entendre, en encapçalar el seu article (I, 535-6) amb aquesta forma, sense posar-li asterisc, ni *k*, ni abreviatura de llengua; i més, en afirmar que el mot ll. està documentat en les glosses de Reichenau. D'a-